

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาใดก็ตามมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษา¹ หลังเหตุการณ์วันมหาวิปโยคคือวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีความตื่นตัวเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น² นักการศึกษาจึงต้องเพิ่มความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตยทั้งสามารถนำวิถีปฏิบัติแบบประชาธิปไตยไปใช้ได้ทั้งในและนอกโรงเรียน³

บุคคลสำคัญที่ช่วยให้การศึกษาดำเนินไปด้วยดีคือ "ครู" ซึ่งต้องได้รับการฝึกฝนให้รับบทบาทการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคใหม่ แต่ครูในสถานฝึกหัดครูยังไม่เป็นผู้นำทางด้านวิธีการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและนำไปปฏิบัติให้เป็นผลดี เทคนิคการถ่ายทอดการสอนไม่ทำให้นักเรียนเกิดนิสัยที่จะค้นหาความรู้ด้วยตนเอง เพราะการสอนของครูส่วนใหญ่ยังเป็นการสอนแบบบรรยาย จำต้องมีการปรับปรุงวิธีการสอน

---

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, รายงานการสัมมนาเรื่องการฝึกหัดครูในประเทศไทย ณ โรงแรมสมิทธา สงขลา, 2515, หน้า 34.

²สาโรช บัวศรี, "การศึกษาของไทย," (เอกสารประกอบการสัมมนาของชุมนุมรัฐศาสตร์ประยุกต์ ชมรมนิติศึกษา กลุ่มเศรษฐกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514), หน้า 17.

³สายหยุด จำปาทอง, "Learning to be," วารสารคณะกรรมการการศึกษา ว่าด้วยการศึกษา สหประชาชาติ, ปีที่ 6, ฉบับที่ 4 (มกราคม, 2517), หน้า 21.

ให้ดีขึ้น นักเรียนฝึกหัดครูยังไม่ได้รับการฝึกฝนทางด้านทักษะในการสอน และการรู้จักนำเอาทรัพยากรของท้องถิ่นมาช่วยในการสอนเพียงพอ⁴

เพื่อสนองความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น กรมการฝึกหัดครูจึงมีนโยบายส่งเสริมปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนในสถานฝึกหัดครูทุกแห่ง เพื่อที่จะผลิตครูให้มีคุณภาพดีขึ้น มีความรู้เพียงพอไปช่วยคุณธรรม มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน เพราะถือว่าการศึกษาของเยาวชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่สะท้อนไปถึงความเจริญของประเทศชาติในอนาคตนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู⁵ ปัจจุบันการสอนของครูยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อุปกรณ์การสอนน้อยไม่ทันสมัย⁶ แมครูจะได้นำวัสดุการสอนมาใช้ก็เพื่อช่วยครูมากกว่าช่วยนักเรียน ครูสนุกในการสอนคนเดียวนักเรียนไม่มีโอกาสพูดหรือแสดงความคิดเห็นแบบประชาธิปไตย การจัดการศึกษาของเตรียมคนให้สามารถดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย สมาชิกของสังคมควรมีคุณลักษณะ 5 ประการ คือ กล้า รู้จักแสดงความคิดเห็น รู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่ มีความรับผิดชอบต่อกันเองและสังคม คุณลักษณะเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นเองต้องฝึกอบรม ผู้ใหญ่ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกและตัดสินใจหาด้วยตนเอง⁷ การฝึกอบรมคุณลักษณะเหล่านี้มีอยู่ในวิชาสังคมศึกษา ซึ่งมีบทบาทจนกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของหลักสูตร⁸ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษามีขอบเขต

จ.ป.ว. ๒๖๖

⁴สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี้, เรื่องเดิม, หน้า 34.

⁵สุภาภว วรางกูร, "โสศกทัศน์ศึกษา," หลักการศึกษาคอนกรีต 1 (พระนคร: สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2509), หน้า 98.

⁶จิตบุณยาราม เหว้าพัฒนา, "การสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508).

⁷ชัยยงค์ พรหมวงศ์, "การศึกษากับการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย," ประชาชาติ รายสัปดาห์, 26 (มีนาคม 2517), หน้า 56-60.

⁸Ralph C. Preston, Teaching Social Studies in the Elementary School (New York: Rinehart and Company, Inc., 1956), p. 10.

กว้างขวาง นักเรียนจะเรียนจากแบบเรียนเล่มเดียวหรือสองเล่มหรือจากคำสอนของครูในชั้นไม่เพียงพอ ครูสังคมศึกษาจะค้นคว้าจากหนังสือเพียงสองสามเล่มประกอบการสอน บัดนี้แบบเรียนเป็นคัมภีร์ไม่ได้ เพราะเป็นการหยุดอยู่กับที่ในขณะที่โลกและสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ครูและนักเรียนจะต้องทันตัวกับเหตุการณ์ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเสมอ สามารถประยุกต์ความรู้ความเข้าใจกับเนื้อหาในหลักสูตร เพราะหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาจะทันสมัยเมื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงปัจจุบันของโลก⁹

✓ เลียวนาร์ค เอส. เคนวอร์ที (Leonard S. Kenworthy) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาไว้ว่า "...เพื่อให้เข้าใจมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน"¹⁰

มัวร์ค พี. มอฟเฟท (Maurice P. Moffatt) กล่าวว่าวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นในการเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐาน อุบนิสัยที่พึงปรารถนา ทักษะที่จำเป็นในการเป็นพลเมืองที่ดีที่มีประสิทธิภาพ¹¹

จอห์น ยู. ไมเคิลลิส (John U. Michaelis) กล่าวว่าวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ให้ความรู้ ความคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไปและสภาพความเป็นอยู่ของคน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับธรรมชาติและสังคมที่มีต่อมนุษย์ ช่วยอบรมกล่อมเกลานักเรียนสามารถประพฤติตนเป็นพลเมืองดี มีจิตใจสูง รู้จักเลือกประกอบอาชีพ ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เห็นได้จากความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมให้เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในหลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย สามารถปรับตน

⁹Jonathan C. McLendon, Social Studies in Secondary Education (New York: Macmillan Company, 1965), p. 13.

¹⁰Leonard S. Kenworthy, Guide to Social Studies Teaching in Secondary School (3d ed; New York: Prentice-Hall, Inc., 1962), p.10.

¹¹Maurice P. Moffatt, Social Studies Instruction (3d ed; New York: Prentice-Hall, Inc., 1963), p. 10.

ให้เข้ากับบุคคลอื่นได้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม ปรารถนาจะมีส่วนร่วมในสังคม เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเหตุผล รู้จักตัดสินใจ สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เขาใจปัญหา ความต้องการของมนุษย์ทั้งในอดีต ปัจจุบัน เพื่อหาทางป้องกันและแก้ปัญหาได้¹²

เอ็ดวิน เฟนตัน (Edwin Fenton) กล่าวว่าสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ด้านการสอนไม่ควรเน้นแต่ความรู้วิชาการเท่านั้น ต้องมีการฝึกฝน ถ่ายทอดความเป็นพลเมืองดีให้แก่เด็กนักเรียน¹³ เซอร์ลี เอช. แองเกิ้ล (Shirley H. Engle) กล่าวว่าวิชาสังคมศึกษาจะช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจได้อย่างฉลาดถูกต้อง เหมาะสม โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ในการตัดสินใจจะทำให้สิ่งไกลไปทั้งในค่านิยมพฤติกรรม การแสดงออก มีความรับผิดชอบต่อสังคม รู้จักวิเคราะห์ ประเมินคุณค่าของข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้รับมา เพราะปัญหาของโลกมีความยุ่งยากซับซ้อน การพิจารณาตัดสินใจของใคร่ครวญ ไตร่ตรองถึงผลที่เกิดขึ้นด้วย¹⁴ เรียนรู้วิธีที่จะศึกษา (Learning How to Learn) มีทักษะในการศึกษาด้วยตนเอง รู้จักใช้วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้ง การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รู้จักหาข้อสรุป ขอบุติเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ¹⁵

¹²John U. Michaelis, Social Studies for Children in a Democracy (New York: Englewood Cliffs, Prentice-Hall, Inc., 1960), p. 12.

¹³Edwin Fenton, Teaching the New Social Studies in Secondary Schools (New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1966), p. 63.

¹⁴Shirley H. Engle, "Exploring the Meaning of the Social Studies, The Social Education, Vol. 35, No. 3 (March, 1971), p. 284.

¹⁵Michaelis, op. cit., pp. 8-10.

ในสังคมแบบประชาธิปไตยโรงเรียนมีความรับผิดชอบในการเตรียมประสบการณ์ให้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง สามารถดำเนินชีวิตและทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้¹⁶ ควรพิจารณาระบบการเรียนการสอนที่ปฏิบัติกันอยู่ ให้นักเรียนรู้วิธีเรียน วิธีปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง เห็นความสำคัญของการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง¹⁷ มีครูเป็นผู้อำนวยการซึ่งให้ผลทางการศึกษามากกว่าที่ท่องจำจากคำสอนหรือคำอธิบายของครู¹⁸ เป็นการสอนที่ถอยครูเป็นจุดศูนย์กลาง ทำหน้าที่ให้ความรู้แก่นักเรียน โดยนักเรียนไม่มีโอกาสเป็นตัวของตัวเอง แต่การเรียนการสอนเป็นการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการนำไปสู่การเรียนรู้ที่ต้องการ¹⁹ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสให้มากที่สุด การเรียนการสอนควรนำสื่อการสอนทางคานาโสตทัศนวัสดุ มาให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีบทบาทในการเรียน จัดบรรยากาศของห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนที่ครูจะทำได้ เป็นการปฏิรูปการเรียนการสอน โดย "การจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน" ที่ครูไม่ใช่ศูนย์กลางของการเรียนการสอน แต่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน คอยแนะนำช่วยเหลือนักเรียน

¹⁶Edward W. Smith, Stanley W. Krouse and Mark M. Atkinson, "Social Studies Program," The Educator's Encyclopedia (New York: Prentice-Hall, Inc., 1969), p. 347.

¹⁷E. Michael Brick, "Learning Center: The Key to Personalized Instruction," Audio-Visual Instruction, Vol. 12 (October, 1967), pp. 787-88.

¹⁸Samual Baskin, Higher Education: Some New Development (New York: McGraw-Hill Company, 1965), pp. 196-200.

¹⁹Gertrude Noar, Individualized Instruction: Every Child a Winner (New York: John Wiley & Sons, Inc., 1972), p. 29.

ห้องเรียนปกตินักเรียนต้องเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน มีปริมาณ ความรู้ ผลงานเท่ากัน ใช้เกณฑ์การวัดผลที่เป็นแบบเดียวกัน ทั้ง ๆ ที่นักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน²⁰ สภาพห้องเรียนของเมืองไทยมีเนื้อที่ห้องเรียนขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนต่อเนื้อที่ในห้องเรียนมีมาก การจัดห้องอาจทำได้โดยการเอาโต๊ะของนักเรียนทุกคนซิดข้างผ่าทั้ง 4 ด้าน พอมมีเนื้อที่ว่างกลางห้องพอที่จะจัดกิจกรรมหรือวางอุปกรณ์การเรียน การเล่นของนักเรียน²¹ หรืออาจจัดเป็นกลุ่มนักเรียนตามความสนใจหรือความสามารถของนักเรียน ที่เรียกว่าขบวนการกลุ่มซึ่งเป็นวิธีที่ช่วยให้นักเรียนทำงานร่วมกันตามหัวข้อที่กำหนด หรือปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องของการเตรียมขบวนการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่กว้างขวาง มีการแลกเปลี่ยนกันทางสังคม (social interchange) ระหว่างเด็กเป็นกลุ่ม รวมือแก้ปัญหาเป็นการพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์²² ทำให้นักเรียนได้พัฒนาความคิด รู้จักตัดสินใจ มีความรับผิดชอบ รู้จักแสวงหาความรู้ รู้จักทำงานเป็นหมู่ สิ่งเหล่านี้นักเรียนสามารถเรียนจากห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน

ผู้วิจัยได้เลือกวิชาสังคมศึกษามาทำการวิจัยครั้งนี้ เพราะวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่เกี่ยวกับบุคคลและการดำเนินชีวิตในสังคม สังคมต้องการคนที่เป็นประชาธิปไตย แต่ระบบห้องเรียนเดิมไม่สนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนมีลักษณะเช่นนี้ แต่ในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนนักเรียนจะได้รับการฝึกหัดคุณสมบัติของความเป็นประชาธิปไตย อันเป็นแนวทางในการ

²⁰ สนิท ไกรสินธุ์, "การสอนเพื่อให้ออกคล่องกับหลักจิตวิทยาว่าด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคล" (เอกสารประกอบการประชุมครูของวิทยาลัยครูชนบท, มกราคม 2516), หน้า 1-2.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5-6.

²² John U. Michaelis and Enoch Dumas, The Student Teacher in the Elementary School (New Jersey: Englewood Cliffs, Prentice-Hall, Inc., 1960), p. 166.

ปรับปรุงคุณภาพของครูในสถานฝึกหัดครู ซึ่งมีผลช่วยส่งเสริมการปกครองของประเทศให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาขบวนการของศูนย์การเรียนรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับห้องเรียนธรรมดา
2. เพื่อทำการทดลองสอนวิชาสังคมศึกษาในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้
3. เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนของนักศึกษาจากห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้กับการสอนแบบธรรมดา
4. เพื่อศึกษาคุณประโยชน์ของการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ต่อการเรียนการสอนของผู้เรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนจากห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้กับการเรียนจากห้องเรียนธรรมดาไม่แตกต่างกัน
2. นักศึกษาที่เรียนจากห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้จะจดจำเนื้อหาได้นานกว่านักศึกษาที่เรียนจากห้องเรียนแบบธรรมดา

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการทดลองสอนในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้กับการสอนในห้องเรียนแบบธรรมดามีกลุ่มละ 30 คน เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของวิทยาลัยครูธนบุรี
2. การวิเคราะห์ผลการวิจัยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพอารมณ์ของนักศึกษาและสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาขณะทำการทดลอง
3. เรื่องที่ทำการทดลองคือ "ประเทศออสเตรเลีย" เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์ 1 (ส.ค.4)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การสอนในห้องเรียนแบบธรรมชาติ อาจารย์ผู้สอนจะใช้อุปกรณ์การสอนประกอบการสอนแบบบรรยาย อาทิ แผนที่ ลูกโลก ฯลฯ ตามปกติ
2. นักศึกษายังไม่เคยเรียนเนื้อหาเรื่อง "ประเทศออสเตรเลีย" ที่ทำการทดลองมาก่อน

คุณค่าของการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนโดยจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเป็นการยกมาตรฐานและปรับปรุงคุณภาพของนักศึกษาในสถานฝึกหัดครูให้สูงขึ้น
2. เป็นการเสนอแนะวิธีการสอนจากการสอนด้วยครูคนเดียวมาเป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมการเรียนรู้เองโดยมีครูเป็นผู้ประสานงาน
3. ช่วยให้นักศึกษาได้รู้จักคนควา และศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักนำวิธีการสอนใหม่ไปใช้ในการเรียนการสอน
4. เป็นการเสนอแนะการสอนเป็นทีม เพื่อให้คณะครูได้มีเวลาวางแผนเตรียมการสอนที่ช่วยให้นักศึกษาฝึกหัดครูมีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย